

megsemmisültek, – de az egykori K-i hegyoldal szélén a bronzkori objektum még bolygatatlanul megmaradt.

A keresett templom É-i részei és melléképítményei helyén nem volt olyan méretű a tereprendezés, mint az 1–3. kutatóárok területén, így azt reméltük, hogy a két mellékkápolnának, illetve a mellettük, és tőlük É felé húzódó középkori várfalnak legalább az alapozásából megmaradt valami. Ennek megkutatása céljából jelöltük ki a 4. és 5. számú kutatóárkokat.

A 4. számú kutatóárok K-i végében azonban az egykor nyilván igen mélyre alapozott várfal helyén egy Rudnay Sándor hercegprímás idejében (1820–1831) épített, téglával kifalazott, 450 cm mélységig lehatoló óriási meszesgödrot találtunk, amivel a várfalnak az alapozását is megsemmisítették. Az árok Ny-i végében újkori kőlépcsők alatt, kevert rétegből szép középkori kerámia került elő, alatta nagyobb mélységben a bolygatatlan lösz következett.

Az 5. számú kutatóárokknál hasonló volt a helyzet, egy a 19. század elején épült fal (a középkori várfal helyén) már a bolygatatlan löszbe volt alapozva, a várfalat tehát itt is teljesen elbontották. A várfal helyén itt is egy érdekes jelenséget találtunk: minden bizonnyal egy a várfal felrobbantása céljából a török korban (17. század) ásott „aknafolyosó” maradványa volt: egy kb. 90–100 cm széles, a löszbe vágott (a várfal alá vezető), kideszkázott, függőleges karókkal „kibiztosított” (kibélelt) földalatti járat volt ez – egy D felé nyíló kis kiágazással a várfal helye alatt (ahonnét 17. századi, zöldmázás, török kályhaszem került elő). A karók és a deszkázat, valamint a járat löszfala is megégett, szenesedett.

A kutatás, illetve a kutatóárkok döngöléssel való visszatemetését, a végleges tereprendezést 1999. szeptember 23-án fejeztük be.

DR. HORVÁTH ISTVÁN

117. Esztergom, Zsidód, Árpád-kori temető (Komárom-Esztergom megye) Á

1998–99. májusában geofizikai méréseket végeztünk a lelőhelyen. Az 1989 tavaszán végzett légi felvételek sűrű településnyomokat mutattak, ezek pontosítására végezte a felmérést dr. Jan Tirpák az AU SAV (Nyitrai Régészeti Intézet) geofizikusa és munkatársai.

Az 1999. évi régészeti feltárást nagyrészt a tervezett 10-es tehermentesítő út építésével kapcsolatban a Komárom-Esztergom Megyei Múzeum, valamint kisebb összeggel a Nemzeti Kulturális Örökség minisztériuma és a Magyar Mezőgazdasági Múzeumért Alapítvány anyagi támogatásával végeztük.

Ez évben a falu Árpád-kori temetőjében dolgoztunk a már korábban feltárt templom Ny-i oldalán. Itt rácsatlakoztunk az 1993-ban, valamint 1997-ben folytatott ásatás szelvényeire és a feltárást Ny-i irányban folytattuk, amelynek eredményeképpen elértük a temető Ny-i szélét, azaz a temető árkat.

A korábbi feltárásoknál már tapasztaltuk, hogy a temetőt D-ről egy patak zárta le, amely a Kenyérmezői-

patakba torkollott. Ebben az évben megtaláltuk a feltöltődött patakba merőlegesen futó temetőárkot, amely a temetőt Ny-ról zárta le. A temető árka 120–130 cm széles, mélysége a folttól számítva 40–45 cm, a felszíntől 70–80 cm mély volt. Az árok betöltéséből Árpád-kori cserépdarabok, állatcsontok, tégladarab és sok csiga került elő, betöltése sötét agyagos föld volt. Az árok aljából pollenanalízisre és a csiga fauna meghatározására vettünk mintákat. A pollenvizsgálat az egykor élt növénytakaró 24 fajtáját mutatta ki, amelynek nagy része megegyezik a faszérvizsgálat eredményeivel is.

A sírgödrök az árokkal párhuzamosan haladnak. Az árok Tát felőli Ny-i oldalán nincsenek sírok, s egyelőre más régészeti jelenséget sem tapasztaltunk. A temetőből újabb 108 sírt tártunk fel, így az eddig feltárt sírok száma 798-ra nőtt. A sírokban viseleti és kultikus tárgyakat egyaránt találtunk, tapasztaltuk viszont, hogy a mellékletek a temető szélé felé egyre ritkábbak. Eltérést tapasztaltunk a sírgödrök eddig feltárt formájában is. A temető ezen részén zömmel padkás sírokat találtunk, amely az itt található altalaj rendkívüli szilárdságával magyarázható. Több sír kibontásánál tapasztaltuk, hogy e sárga márgás réteg elérésekor a sírgödrök leszűkültek olyannyira, hogy a halott alig fért el benne. Ez a sárga, kemény altalaj segítette a temető egykori járósíntjének megállapításában is.

Munkatárs: Torma Andrea archeobotanikus (Magyar Mezőgazdasági Múzeum).

Az ásatáson részt vettek Aszt Ágnes, Földesi Szilvia, Scherlein Angela, Prohászka Péter, Szende László régészhallgatók (ELTE) Szűts Tamás és Bálint András régészhallgatók (JATE).

DR. MOLNÁR ERZSÉBET

118. Érd, Országúti-dűlő (Pest megye) Ő

1998-ban a százhalombattai Földvár bronzkori tell-településen összetett régészeti kutatás kezdődött a százhalombattai Matrica Múzeum és a Göteborgi Egyetem együttműködésével. Ennek keretében egy önálló team alakult, amelynek célkitűzése a tell-település szélesebb környezetének megismerése. Elsődleges cél, hogy a tell élettartamával időben párhuzamos településeket megismerjük egy kisebb adott geográfiai egységben, mely szorosban kapcsolódik a százhalombattai Földvár elhelyezkedéséhez. Ez a geográfiai egység a Benta-patak völgyének a Biai-tótól a Dunáig terjedő szakasza.

Az MRT 7. kötete alapján a terület régészeti jól ismert. Az 1990. évi szezonban szűrőpróbaszerűen újrajártuk a topográfiából ismert legígéretesebb lelőhelyeket, illetve egy-két olyan területet, ahol őskori település feltételezhető, de az irodalomban nem szerepel.

Az 1999. november elején végzett terepbejárás eredménye, hogy minden ismert lelőhelyet megtaláltunk és ugyanazon korszakokat képviselő cserepeket találtunk, melyek a topográfia ide vágó kötetéből már ismertek.